

A close-up portrait of a young woman with long, wavy blonde hair and blue eyes. She is wearing a white collared shirt under a light brown blazer. She has a slight smile and is looking slightly off-camera to her right. Her hands are visible at the bottom of the frame, gesturing as if in conversation.

**Vad är sanningen om
etablering efter högskolan?**

Högskolans relevans och effektivitet har på senare tid fått större utrymme i den offentliga debatten. Allt oftare lyfts bilden av att en akademisk utbildning inte längre lönar sig, att övergången till arbete går för långsamt och att yrkeshögskolan generellt presterar bättre.

Syftet med denna rapport är att ge en samlad och kunskapsbaserad bild av hur etableringen faktiskt ser ut och att bidra till en mer nyanserad diskussion om de utbildningsvägar som formar Sveriges framtida kompetensförsörjning.

Akademikers etablering efter examen

Efter en högskoleutbildning väntar för de allra flesta ett långt arbetsliv. Det första steget in på arbetsmarknaden kan se olika ut beroende på till exempel vad du studerat och var i landet du bor. Generellt är etableringsgraden efter högskolan hög, det vill säga de allra flesta får ett jobb relativt snabbt efter sina studier.

Det finns flera sätt att beskriva hur etableringen på arbetsmarknaden ser ut efter avslutade studier. Ett vanligt sätt är att utgå från individers intjänade förvärvsinkomst en tid efter examen. Detta gör bland annat SCB när de redovisar statistik över *förankring på arbetsmarknaden*. Enligt deras definition anses en individ vara förankrad på arbetsmarknaden när den har en genomsnittlig månadslön motsvarande tre inkomstbasbelopp utslaget på en månad. För 2025 motsvarar det en lön om drygt 20 000 kronor i månaden.¹ Statistiken över förankring visar att av de som tog examen under åren 2020–2023 var omkring 87–88 procent förankrade ett år efter examen.

Ett annat sätt är att mäta etablering genom att komplettera inkomstmåttet med information om sysselsättning. I den variant som bland annat UKÄ använder i sin uppföljning, krävs att individen är sysselsatt, inte studerar och inte är arbetslös under en viss period.² Denna bredare ansats ger en något mer heltäckande bild av individens position på arbetsmarknaden efter studierna. UKÄ:s uppföljning visar att av de som tog examen på grundnivå eller avancerad nivå under läsåren 2020/21–2021/22 var 86 procent etablerade 1–1,5 år efter examen.

Även om måtten och uppföljningstiderna i delar skiljer sig åt är resultaten relativt lika och skiljer sig bara någon enstaka procentenhet när man tittar på förankring respektive etablering på arbetsmarknaden.

¹ SCB:s statistik om förankring på arbetsmarknaden efter avslutad utbildning. <https://www.scb.se/uf0503>

² UKÄ:s statistik om etablering på arbetsmarknaden. <https://www.uka.se/vara-resultat/statistik/hogskolan-i-siffror>

Tabell 1. Förankring och etablering på arbetsmarknaden

Mått (källa)	Examensår	Andel (%)	Uppföljningstid
Förankrade (SCB)	2020	87	1 år
	2021	88	1 år
	2022	88	1 år
Etablerade (UKÄ)	2020/21	86	1–1,5 år
	2021/22	86	1–1,5 år

Källa: SCB och UKÄ

Skillnader mellan examens kategorier

Etableringen på arbetsmarknaden ser olika ut för olika examens kategorier. I högskolan finns tre olika typer av examen; generell examen, yrkesexamen och konstnärlig examen. Generellt etablerar sig dem med en yrkesexamen snabbare och i något högre grad än dem med en generell examen, medan konstnärlig examen har lägst etableringsgrad.

UKÄ:s senaste uppföljning av de som tog examen läsåret 2021/22, visar att 91 procent av dem med en yrkesexamen var etablerade på arbetsmarknaden 1–1,5 år senare. Motsvarande bland dem med en generell examen var 79 procent, och bland dem med en konstnärlig examen 41 procent.

Tabell 2. Etablering per examens kategori läsåret 2021/22

Examens kategori	Andel (%) etablerade	Uppföljningstid
Yrkesexamen	91	1–1,5 år
Generell examen	79	1–1,5 år
Konstnärlig examen	41	1–1,5 år

Källa: UKÄ

För att sätta de tre grupperna i en kontext är det bra att förstå dess omfattning i förhållande till det totala antalet examinerade. Allra flest är det som läser program som ger en yrkesexamina. Lsåret 2021/2022 utgjorde de 58 procent av samtliga examinerade, vilket motsvarade närmare 34 200 studenter. Generella examina utgjorde i sin tur 41 procent, motsvarande drygt 23 700 studenter. Konstnärliga examina utgjorde 1 procent av samtliga examinerade, vilket motsvarade 650 studenter.

Tabell 3. Etablering per examenskategori läsåret 2021/22, omfattning per kategori

Examenskategori	Andel (%) etablerade	Antal examinerade	Andel (%) av populationen
Yrkesexamen	91	34 190	58
Generell examen	79	23 720	41
Konstnärlig examen	41	650	1

Källa: UKÄ

Skillnaden i etablering mellan de olika examenstyperna kan förklaras av flera samverkande faktorer. En faktor handlar om arbetsmarknadsläget. Många av de yrken där bristen på arbetskraft varit som störst under senare år, till exempel lärare, sjuksköterskor och ingenjörer, är direkt kopplade till yrkesexamina. Den höga efterfrågan i dessa sektorer gör att steget från examen till en etablerad position på arbetsmarknaden ofta blir både snabbare och mer förutsägbart.

En annan faktor handlar om utbildningstypernas karaktär. Yrkesexamina är utformade för specifika professioner och har en tydligare väg in i yrkeslivet. Generella examina har i stället en bredare och mer teoretisk inriktning och leder inte till ett givet yrke. Det innebär att övergången till arbetsmarknaden kan bli mer varierad och ibland ta längre tid, och karriärstarten inleds ofta i form av tidsbegränsade anställningar och projekt. Den bredare kompetensprofilen ger på sikt många möjligheter, men innebär också att etableringsvägen initialt kan vara mindre linjär.

Den relativt låga etableringsgraden bland dem med konstnärlig examen har delvis sin förklaring i arbetsmarknadens struktur inom kultursektorn. Många konstnärer och kulturarbetare försörjer sig genom stipendier, uppdrag eller egenföretagande, inkomster som inte alltid registreras som arbetsinkomst i statistiken. Därmed underskattas ofta deras faktiska aktivitetsnivå på arbetsmarknaden då den låga etableringsgraden i statistiken inte behöver motsvara faktisk yrkesverksamhet.

Skillnader mellan utbildningsformer

Under senare tid har det förts en återkommande debatt om att för många utbildar sig inom högskolan och att en akademisk utbildning kan innebära bortkastad tid eller resurser. Kritiken handlar ofta om att etableringen på arbetsmarknaden är för låg i jämförelse med yrkeshögskolan.

Organisationer som Svenskt Näringsliv menar att dimensioneringen av högskoleutbildningar i alltför hög grad styrs av studenternas efterfrågan och i för

liten utsträckning av arbetsmarknadens behov. Enligt dem behöver det högre utbildningssystemet i större utsträckning stödja företagens kompetensförsörjning.³

Företagarna framför liknande kritik och hävdar att många högskoleutbildningar saknar tillräcklig förankring i arbetsmarknadens verklighet.⁴ Samtidigt som högskolan möter kritik lyfts yrkeshögskolan ofta fram som ett föredöme. *"Det är ingen slump att 84 procent av studenterna på yrkeshögskolan får jobb direkt efter examen."* menar Företagarnas expert på utbildning och kompetensförsörjning.

De uppgifter som Företagarna hänvisar till kommer sannolikt från Myndigheten för yrkeshögskolans (MYH) uppföljning av sysselsättningen hösten 2024 bland examinerade från yrkeshögskolan 2023.⁵ Nyare resultat från samma undersökning visar att andelen sysselsatta minskat till 81 procent hösten 2025.⁶ Av dessa hade endast 58 procent ett arbete som helt eller till största delen motsvarade utbildningen. Mot bakgrund av att yrkeshögskolan är utformad för att möta arbetsmarknadens behov och bedrivs i nära samverkan med arbetsgivare kan man argumentera för att denna andel borde vara högre.

Samtidigt visar den officiella statistiken att förankringen på arbetsmarknaden, som är det mått som möjliggör jämförbarhet mellan utbildningsformer, är högre bland examinerade från högskolan än bland dem som gått en yrkeshögskoleutbildning. Den bild som ofta målas upp, där yrkeshögskolan genomgående presterar bättre än högskolan, nyanseras därmed av statistiken.

³ Svenskt Näringsliv (2026). Högskola och universitet. <https://www.svensktnaringsliv.se/fraga/Hogskolan> [2026-01-09]

⁴ Företagarna (2025). Mer praktik i högskolan. <https://www.foretagarna.se/nyheter/riks/2025/september/mer-praktik-i-hogskolan/> [2025-09-30]

⁵ MYH (2025). Sysselsättning efter yrkeshögskolan – examinerade 2023. Dnr 2024/4382.

⁶ SCB (2025). Inträdet på arbetsmarknaden efter yrkeshögskolan Examinerade 2024 Temarapport 2025:9.

Tabell 4. Förankring på arbetsmarknaden efter 1 år, examinerade år 2021–2023

Examensår	Utbildningsform	Antal ⁷ examinerade	Andel (%) förankrade efter...		
			6 mån	9 mån	12 mån
2020	Högskola	53 966	83	85	87
	Yrkeshögskola	15 699	76	77	81
2021⁸	Högskola	58 170	85	87	88
	Yrkeshögskola	18 258	81	82	85
2022⁹	Högskola	57 616	87	87	88
	Yrkeshögskola	21 845	82	83	84
2023¹⁰	Högskola	57 255	84	84	87
	Yrkeshögskola	20 652	77	77	79

Källa: SCB

Förankringen varierar mellan olika utbildningsinriktningar. Bland högskolestudenter som tog examen 2021 hade mellan 54 och 100 procent förankring på arbetsmarknaden ett år efter examen, medan motsvarande variation inom yrkeshögskolan låg mellan 71 och 89 procent. En direkt jämförelse mellan utbildningsformerna är dock inte helt okomplicerad. Högskolans utbildningsutbud är betydligt bredare, både vad gäller antalet examina och storleken på respektive grupp. År 2021 fanns 62 olika högskoleexamina, där vissa omfattade endast ett fåtal studenter medan andra hade över 12 000 examinerade. Inom yrkeshögskolan delas utbildningarna i stället in i 12 utbildningsområden, som omfattade från närmare 300 till drygt 5 000 studenter. Denna skillnad i struktur och volym innebär att variationen inom högskolan speglar en betydligt mer heterogen studentgrupp, vilket gör att spridningen i etableringsgrad också blir större.

Konjunktorens betydelse

Arbetsmarknaden är nära kopplad till konjunkturläget, vilket innebär att förutsättningarna att etablera sig efter avslutade studier varierar över tid. Under 2023 gick svensk ekonomi in i en lågkonjunktur, och redan under sommaren märktes en successiv försvagning på arbetsmarknaden. Denna utveckling har påverkat etableringsförutsättningarna för både nyexaminerade högskolestudenter och yrkeshögskolestudenter.

⁷ Antalen är inklusive personer som senare inte finns i BAS. Andelarna baseras på de som faktiskt finns i BAS och varierar något mellan tidpunkterna. (SCB)

⁸ Uppföljning 36 månader efter avslutad utbildning baseras helt på preliminära uppgifter från BAS där täckningen är sämre för företagare. (SCB)

⁹ Uppföljning 24 månader efter avslutad utbildning baseras helt på preliminära uppgifter från BAS där täckningen är sämre för företagare. (SCB)

¹⁰ Uppföljning baseras helt eller delvis på preliminära uppgifter från BAS beroende på uppföljningstidpunkt och vilken termin utbildningen avslutades. (SCB)

Inom yrkeshögskolan har både andelen sysselsatta året efter examen och andelen som arbetar inom yrken som överensstämmer med utbildningen, minskat de senaste åren. Ett kärvare arbetsmarknadsklimat och lågkonjunktur anges som centrala förklaringar till denna utveckling.¹¹

Bland akademiker syns en tydlig ökning av arbetslösheten. Effekterna är särskilt märkbara för grupper som redan i utgångsläget är mer utsatta på arbetsmarknaden; nyexaminerade, äldre och personer födda utanför Sverige.¹²

Arbetsmarknadsläget gör att olika utbildningsinriktningar påverkas olika. Inom exempelvis data/IT och media har etableringsmöjligheterna försämrats, både för högskoleutbildade och för de som tagit examen från yrkeshögskolan. Samtidigt finns en motverkande kraft i form av kompetensbrist inom flera sektorer. Trots det försämrade arbetsmarknadsläget är etableringen fortsatt stark inom exempelvis välfärdssektorn och olika tekniska yrken, där efterfrågan på kvalificerad arbetskraft kvarstår eller till och med växer.

Akademisk utbildning i ett långsiktigt perspektiv

Trots konjunkturans försvagning och den ökande osäkerheten på arbetsmarknaden är behovet av kvalificerad arbetskraft fortsatt högt. Erfarenheterna från pandemiåren visar att etableringsgraden för högskoleutbildade höll sig relativt stabil även under en period med stora ekonomiska och samhälleliga påfrestningar. Detta tyder på att en högskoleutbildning ger en viss motståndskraft även när förutsättningarna på arbetsmarknaden snabbt förändras.

Parallellt med konjunkturutvecklingen pågår omfattande strukturella förändringar som omformar arbetsmarknadens kompetensbehov. Digitalisering, automatisering, den gröna omställningen och en växande internationalisering skapar nya yrkesroller och förändrar innehållet i befintliga. Utvecklingen ställer ökade krav på avancerad kunskap, analytisk förmåga och flexibilitet att ta sig an nya arbetsuppgifter.

På en föränderlig arbetsmarknad blir förmågan att lära nytt en avgörande kompetens. Kunskap behöver uppdateras och omprövas genom hela yrkeslivet. En akademisk utbildning stärker förmågan att söka och värdera information, tänka kritiskt och hantera komplexa problem. Detta gör högre utbildning till en långsiktig investering som skapar beredskap inför arbetslivets olika faser.

¹¹ SCB (2025). *Inträdet på arbetsmarknaden efter yrkeshögskolan Examinerade 2024 Temarapport 2025:9.*

¹² Fontana (2025) *Över 100 000 arbetslösa akademiker – en rapport om lågkonjunkturens effekter. Saco.*

Behovet av ett nyanserat samtal om utbildningssystemet

Det finns kvalitetsutmaningar inom utbildningssektorn. Inom högskolan syns det bland annat i form av låg grad lärarledd tid, medan yrkeshögskolan brottas med brister i hanteringen av LIA, lärande i arbete.¹³ En konstruktiv debatt om utbildningssystemets kvalitet och relevans är både positiv och nödvändig. För att bidra till långsiktiga lösningar behöver diskussionen bygga på kunskap och underbyggda analyser, inte på förenklade föreställningar eller myter.

Arbetsmarknaden behöver kompetens från både högskolan och yrkeshögskolan, liksom från andra utbildningsformer. Syftet med denna rapport är att presentera den kunskap som finns och att bidra till en mer nyanserad diskussion om utbildningsformernas roller och särart. De olika utbildningsvägarna fyller olika funktioner och svarar mot skilda behov och bör därför ses som kompletterande snarare än konkurrerande. Att ställa dem mot varandra riskerar att leda till kortsiktiga slutsatser som i förlängningen kan försvaga Sveriges möjligheter att vara en kunskapsnation och ett konkurrenskraftigt land. En välgrundad utbildningspolitik bygger på att varje utbildningsform värderas utifrån sina styrkor och sitt uppdrag och att besluten vilar på fakta snarare än på förenklade uppfattningar.

¹³ MYH (2025). Tematisk tillsyn av lärande i arbete. Dnr 2024/2426. Totalt 178 utbildningar hos 75 utbildningsanordnare har ingått i granskningen. Urvalet beskrivs vara riskbaserat, vilket innebär att utbildningsanordnarna har valts utifrån resultaten från tidigare tillsyner, kvalitetsgranskningar, och signaler om brister gällande LIA.

Referenslista

Fontana (2025) Över 100 000 arbetslösa akademiker – en rapport om lågkonjunktorens effekter. Saco.

Företagarna (2025). Mer praktik i högskolan.

<https://www.foretagarna.se/nyheter/riks/2025/september/mer-praktik-i-hogskolan/>
[2025-09-30]

MYH (2025). Tematisk tillsyn av lärande i arbete. Dnr 2024/2426.

MYH (2025). Sysselsättning efter yrkeshögskolan – examinerade 2023. Dnr 2024/4382.

SCB:s statistik om förankring på arbetsmarknaden efter avslutad utbildning.

<https://www.scb.se/uf0503>

Svenskt Näringsliv (2026). Högskola och universitet.

<https://www.svensktnaringsliv.se/fraga/Hogskolan> [2026-01-09]

SCB (2025). Inträdet på arbetsmarknaden efter yrkeshögskolan Examinerade 2024 Temarapport 2025:9.

UKÄ:s statistik om etablering på arbetsmarknaden. <https://www.uka.se/vara-resultat/statistik/hogskolan-i-siffror>

Saco, Sveriges akademikers centralorganisation, är den samlande organisationen för Sveriges akademiker. Vi är en partipolitiskt obunden facklig centralorganisation. Sacos 21 självständiga förbund företräder yrkes- och examensgrupper från hela arbetsmarknaden, inklusive egenföretagare. Något som förenar våra medlemsförbund är akademisk utbildning, kunskap, kompetens och yrkesstolthet. Sacoförbunden samlar omkring 970 000 akademiker och närmar sig miljonen. Som företrädare för Sveriges akademiker är det självklart för Saco att ständigt påverka kunskapsnivån i Sverige. Utbildning och forskning som ger kunskap är en investering för såväl samhället som individen och är en av de viktigaste faktorerna för tillväxt och utveckling av ett samhälle.

